

Neem ook het midden- en kleinbedrijf mee in regels voor maatschappelijk verantwoord ondernemen

Februari 2021

Voor effectieve, impactvolle wetgeving voor maatschappelijk verantwoord ondernemen is het van groot belang dat deze regels gelden voor *alle* bedrijven, inclusief het midden- en kleinbedrijf (mkb).¹ Het naleven van de normen voor maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) door middel van het toepassen van due diligence is voor mkb'ers niet moeilijker of makkelijker dan voor grote bedrijven, maar wel anders. Daarbij is het belangrijk dat de overheid mkb'ers op een goede manier ondersteunt en dat het toezicht op wetgeving zich richt op het bevorderen van het lerend vermogen van mkb-ondernemingen. Door het toepassen van due diligence dragen ook mkb'ers eraan bij dat misstanden in hun productieketens, zoals kinderarbeid, ontbossing en klimaatschade, niet meer voorkomen.

Alle bedrijven hebben volgens de [OESO-richtlijnen](#) de verantwoordelijkheid om maatschappelijk verantwoord te ondernemen door middel van het toepassen van due diligence. Dat houdt onder meer in dat ondernemingen risico's op mensenrechtenschendingen en milieuschade in ketens in kaart brengen en vervolgens actie ondernemen om deze risico's aan te pakken. Het naleven van de OESO-richtlijnen is ook dé manier voor bedrijven om bij te dragen aan het behalen van de Sustainable Development Goals (SDG's).²

De OESO-richtlijnen vragen bedrijven om op een gepaste manier invulling te geven aan due diligence, die proportioneel is aan de risico's op schendingen, de ernst en de onomkeerbaarheid daarvan. De uitvoering van due diligence hangt ook af van de grootte van het bedrijf en positie in de keten (zoals producent, eindafnemer of tussenhandelaar).³ Voor bijvoorbeeld een groot bedrijf in de kledingsector met duizenden werknemers is deze invulling anders dan voor een middelgroot kledingbedrijf met tweehonderd werknemers of een kleine mode-webwinkel met tien werknemers. Het gaat hier om redelijkheid en billijkheid.

Het toepassen van due diligence is anders voor het mkb, omdat dit type bedrijven individueel vaak een veel kleinere invloed heeft op mensenrechten in ketens dan grote bedrijven. Ook hebben mkb'ers vaak beperktere financiële middelen. Tegelijkertijd vertegenwoordigt het midden- en kleinbedrijf ruim zestig procent van de toegevoegde waarde in de Nederlandse economie⁴ en is het daarmee een belangrijke factor in veel productieketens. In bijna alle sectoren komen ook in de ketens van mkb'ers risico's op ernstige schendingen van mensenrechten en milieustandaarden voor, zoals buitensporig overwerk, milieuvervuiling en ongelijke behandeling van vrouwelijke werknemers. Het mkb speelt dan ook een essentiële rol om dit soort MVO-risico's aan te pakken en te voorkomen.

Due diligence is ook uitvoerbaar voor middelgrote en kleine bedrijven

Gezien hun beperktere omvang en invloed in ketens kunnen mkb'ers op een strategische en creatieve manier invulling geven aan hun ketenverantwoordelijkheid.⁵ Middelgrote en kleine bedrijven hebben in veel gevallen eenvoudiger ketens en minder toeleveranciers dan grote bedrijven en onderhouden vaker persoonlijke en langdurige relaties met leveranciers. Hierdoor is het voor hen vaak gemakkelijker om risico's in ketens in kaart te brengen en vervolgens actie te ondernemen, alleen of samen met andere bedrijven. Ook is het midden- en kleinbedrijf vaak flexibeler en beter in staat om met nieuwe uitdagingen om te gaan dan grote bedrijven, waardoor een bedrijfscultuur gericht op het respecteren van mensenrechten en milieu er al is of relatief snel kan ontstaan.⁶ Mkb'ers in verschillende sectoren, zoals natuursteen, kleding en voedingsmiddelen, laten al zien dat het kan en dat due diligence ook voor hen uitvoerbaar is.

Concreet kan een bedrijf van middelgrote of kleine omvang bijvoorbeeld beginnen met het aanspreken van leveranciers op de oorsprong en productieomstandigheden van producten en het opnemen van verantwoord ondernemen in de inkoopvoorwaarden voor leveranciers. Ook kunnen mkb'ers via bijvoorbeeld brancheverenigingen of samenwerkingsinitiatieven gezamenlijk invloed uitoefenen op leveranciers. Het inkopen van gecertificeerde producten kan ook een instrument zijn om bijvoorbeeld

ketentransparantie en het aanpakken van MVO-risico's te bevorderen, mits de kwaliteit en criteria van het certificeringssysteem in orde zijn.⁷ Wanneer na herhaaldelijke pogingen geen perspectief op verbetering is, kunnen mkb'ers onderzoeken of een overstap naar andere leveranciers een geschikte stap is om verantwoorde ketens op te bouwen.

Ondersteuning voor het mkb

Het is van groot belang dat de Nederlandse overheid het mkb faciliteert en ondersteunt bij het uitvoeren van due diligence met handreikingen, instrumenten en samenwerkingsinitiatieven. Op dit moment bestaan hiervoor bijvoorbeeld de [MVO Risicochecker](#), waarmee bedrijven gemakkelijk inzicht kunnen krijgen in de MVO-risico's in specifieke ketens en landen, en het [Stappenplan IMVO-Risicomangement](#) van MVO Nederland. Daarnaast bestaan er al veel sectorspecifieke instrumenten en handreikingen om bedrijven te ondersteunen, bijvoorbeeld voor bedrijven in de kleding-, groente en fruit- en mineralensectoren.⁸

Kleinere bedrijven kunnen ook deelnemen aan de IMVO-convenanten, waarbinnen per sector de verantwoordelijkheden voor kleine, middelgrote en grote ondernemingen duidelijk zijn uitgewerkt (zie bijvoorbeeld het [natuursteenconvenant Trustone](#)). Ook kunnen mkb-bedrijven binnen de convenanten gezamenlijke actie ondernemen en ondersteuning krijgen bij het uitvoeren van due diligence, zoals in het [voedingsmiddelenconvenant](#) gebeurt middels de 'zelf-beoordelingstool'. Het is belangrijk dat de overheid in het nieuwe MVO-beleid de ondersteuning aan het mkb verder uitbreidt, bijvoorbeeld via het nieuwe IMVO-steunpunt.

Wetgeving en het mkb

Naast ondersteuning van het mkb is ook brede due diligence-wetgeving nodig om de negatieve impact van bedrijven op mens en milieu in productieketens te minimaliseren en positieve impact te vergroten. Het is van groot belang dat wetgeving niet alleen geldt voor een groep van allergrootste bedrijven (500 werknemers of meer) in Nederland, maar ook voor grote (meer dan 250 werknemers) en mkb-ondernemingen. Wetgeving die bedrijven verplicht om in overeenstemming met de OESO-richtlijnen due diligence toe te passen is nodig om ervoor te zorgen dat alle bedrijven gaan ondernemen met respect voor mensenrechten en milieu in de keten, in plaats van alleen de koplopers. Ook zorgt wetgeving ervoor dat mkb'ers die wél aan de slag gaan met verantwoord ondernemen geen concurrentienadeel meer ervaren van bedrijven die dat niet doen, zoals nu het geval is voor bijvoorbeeld veel mkb-ondernemingen die deelnemen aan de convenanten in de natuursteen- en kleding- en textielsectoren (het 'free rider'-probleem).

Mkb'ers vragen zelf ook om MVO-wetgeving, blijkt uit onder meer de steunbetuigingen van vele mkb'ers aan het [Initiatief Duurzaam en Verantwoord Ondernemen](#) (IDVO) en de steun voor wetgeving van het bedrijvennetwerk MVO Nederland, dat grotendeels uit mkb-ondernemingen bestaat.⁹ Ook hebben de verschillende partijen in de Sociaal-Economische Raad (SER), waaronder MKB-Nederland, het kabinet in 2020 geadviseerd due diligence-wetgeving in te voeren die ook van toepassing is op het mkb.¹⁰ Als due diligence alleen voor grote bedrijven verplicht zou worden, zouden veel mkb'ers hier via de ketens van grote bedrijven indirect alsnog aan moeten voldoen. Het is daarom beter om het mkb direct mee te nemen in het ontwerp van dergelijke wetgeving, zodat rekening wordt gehouden met de positie van het mkb en hen specifieke ondersteuning kan worden geboden bij de naleving van wetgeving.

Het is belangrijk dat MVO-wetgeving het lerend vermogen van bedrijven aanspreekt en hen waar dat kan de kans biedt om verbetering te realiseren.¹¹ Bij handhaving van de wet dienen de overheid en de toezichthouder hier rekening mee te houden, bijvoorbeeld door goede ondersteuning te bieden en specifieke aanbevelingen te doen voor het mkb. Ook kan de toezichthouder ervoor kiezen om mkb-ondernemingen, afhankelijk van de sector en al opgedane ervaring met due diligence, meer tijd te geven om te voldoen aan de wet. Pas wanneer blijkt dat aanbevelingen van de toezichthouder door bedrijven of sectoren herhaaldelijk niet worden opgevolgd zijn zwaardere maatregelen gepast.

Het aanpakken van mensenrechtenschendingen en milieuschade in ketens zal tijd en moeite vergen van bedrijven, zeker van de achterblijvers die nog niet eerder actie hebben ondernomen op het identificeren en voorkomen van schendingen in hun ketens. Toch blijkt uit studies van de OESO en het

British Institute of International and Comparative Law (BIICL, in opdracht van de Europese Commissie) dat de kosten van due diligence beperkt zijn ten opzichte van de omzet van zowel grote als mkb-bedrijven.¹² Voor mkb-ondernemingen gaat het volgens het BIICL gemiddeld om 0,1 procent van de omzet.¹³ Bovendien leidt wetgeving ook tot kostenvoordelen: de kosten van due diligence per bedrijf worden lager, omdat door wetgeving veel meer bedrijven daarmee aan de slag gaan. Ook nemen kosten af omdat wetgeving zorgt voor een gelijk speelveld, rechtszekerheid, veel effectievere invloed op ketenpartners en afnemende reputatiekosten.¹⁴ Daarmee zouden de voordelen van due diligence kunnen opwegen tegen de lasten. Bovendien zou het investeren in het tegengaan van mensenrechtenschendingen en milieuschade in ketens geen kosten-batenoverweging moeten zijn, maar een verantwoordelijkheid die overheid en bedrijfsleven serieus oppakken.

---

¹ Met uitzondering van eenmanszaken. Ter illustratie: volgens het CBS kent Nederland 15.190 bedrijven met meer dan 50 werknemers, waarvan 3.280 met meer dan 250 werknemers (cijfers van eerste kwartaal 2020). Er zijn 1.590 bedrijven met meer dan 500 werknemers in Nederland. In totaal staan in Nederland 1,9 miljoen bedrijven geregistreerd, waarvan 1,4 miljoen met één werknemer (grotendeels eenmanszaken/zzp'ers) ([CBS Statline](#), 2021).

² Zie het [SER-advies](#) over IMVO en de SDG's (2019) en het [visiestuk](#) van het MVO Platform (2018).

³ Zie ook vragen 6 en 7 in de [OESO Due Diligence Handreiking](#) (p. 50-51; p. 21), die allerlei praktische voorbeelden en suggesties geven.

⁴ Bron: Staat van het MKB, [Jaarbericht 2019](#). Het mkb vormt de ruggengraat van de toeleveringsketens van veel grote bedrijven.

⁵ Zie ook vragen 6 en 7 in de [OESO Due Diligence Handreiking](#) (p. 50-51; p. 21), die allerlei praktische voorbeelden en suggesties geven.

⁶ Zie ook [Shift](#) (2020), "On Mandatory Due Diligence, SMEs Don't Need a Free Pass; they Need Flexibility".

⁷ Lees verder in het visiestuk van het MVO Platform (2019) over [certificering en due diligence](#).

⁸ Zie ook de [sectorale handreikingen](#) van de OESO.

⁹ [MVO Nederland](#) (2020), p. 5.

¹⁰ [SER](#) (2020), Samen naar duurzame ketenimpact, p. 39.

¹¹ Lees verder in het visiestuk van het MVO Platform over [effectief toezicht](#) op wetgeving voor verantwoord ondernemen.

¹² [BIICL](#) (2020), Study on due diligence requirements through the supply chain. Part I, Synthesis report, p. 66; [OESO & University of Columbia](#) (2016), Quantifying the Costs, Benefits and Risks of Due Diligence for Responsible Business Conduct, p. 10-11.

¹³ [BIICL](#) (2020), p. 66.

¹⁴ [BIICL](#) (2020), Study on due diligence requirements through the supply chain. Final report, p. 449-450.